

NAGYRAGADOZÓK MAGYARORSZÁGON III.

Haszonállatokban okozott károk megelőzése

Előszó	3
Kármegelőzési intézkedések	4
Elektromos háló	5
Vezetékeskerítés-rendszer	6
Nagytestű őrkutyák	8
Védekezés a gyakorlatban	10
Gyakori kérdések	14

Hiúzok, farkasok, medvék. Európa nagyragadozói, melyek a 21. század folyamatosan romló természeti környezetében is képesek voltak megtalálni a helyüket. Ez pedig közös erőfeszítéssel, több érdekcsoport egységes munkájával valósulhatott meg. A nagyragadozók nemcsak a természet rendszerének kulcsfontosságú szereplői, hanem az emberi történelemnek és kultúrának is részei: mondák és mesék főszereplői, félelemmel és tisztelettel övezve - az érintetlen vadon szimbólumai.

A nagyragadozók körülbelül egy évszázada fogytak meg Európa szerte, elsősorban az élőhelyvesztés és az üldöztetés miatt. Napjainkban azonban számos európai államban újra megjelentek, melyben a szigorodó vadászati szabályok és a természetvédelmi erőfeszítések egyaránt szerepet játszottak. Amit a természetbarátok sikerként ünnepelnek, az a nagyragadozók által lakott területeken élőknak sokszor kihívást jelent. Az egyik leginkább érintett érdekcsoport az extenzív haszonállattartással foglalkozók gazdák.

Ennek a kiadványnak a célja, hogy segítséget adjon az állattartóknak a ragadozók okozta kármegelőzések terén. A károk megelőzése mindig hatékonyabb és célravezetőbb, mint a károk utólagos kompenzálása. Ebben pedig már hazánkban is van tapasztalatunk. A szakmai lektorok és a kiadvány összeállítói a gyakorlati kármegelőzésben itthon tapasztalatot szerzett szakemberek. A kiadvány egy hazai esettanulmányt is bemutat, részletezi a helyes villanypásztor, elektromos háló, illetve őrkutya használat követelményeit. Az utolsó oldalon pedig olyan szakmai szervezetek elérhetőségei találhatók, amelyekhez segítségért lehet fordulni az esetleges károk megelőzése ügyében.

Szeretjük őket vagy sem, a nagyragadozónak szerepe van a természetben, csúcsragadozó a táplálékláncban és a jól működő, „önfelújító” erdők teljes értékű tagja. A WWF Magyarország hisz abban, hogy az emberek és a nagyragadozók képesek egymás mellett élni, és azon dolgozik, hogy helyi lakosok és gazdálkodók számára hazánk élőhelyein a farkas és más ragadozók elfogadott fajokká váljanak.

Sipos Katalin | igazgató, WWF Magyarország

Szerzők: Gajdán Zoltán, Dr. Patkó László

Szakmai lektorok: Gombkötő Péter, Szép Ábrahám

Szerkesztés, nyelvi lektor: Kokics Viktória

Kiadás: WWF Magyarország Alapítvány, Budapest, 2020

Képek: Staffan Widstrand / WWF (borító, 12. oldal), Patkó László / WWF (5. oldal felső, 6., 7., 8., 9., 14. oldal, 15. oldal) Szép Ábrahám (5. oldal alsó), naturepl.com / Axel Gomille / WWF (13. oldal)

Grafika: Stég Design

ISBN: 978-963-8470-28-7

Javasolt hivatkozás: Gajdán Z. & Patkó L. (2020): Nagyragadozók Magyarországon III., Haszonállatokban okozott károk megelőzése. WWF Magyarország Alapítvány, Budapest, 17 pp.

KÁRMEGELŐZÉSI INTÉZKEDÉSEK

Állataink és saját értékeink védelme érdekében különbözőképpen reagálunk és különböző kármegelőzési (úgynevezett preventív) intézkedéseket teszünk, amelyek kiterjednek:

- a tulajdon, a telep, valamint az állatok higiéniájára
- és az állatállomány fizikai védelmére.

A telepi és állati higiéniás szempontok nem csak a gazdasági területre való helyes beléptetésre, a kéz- és lábfertőtlenítési szabályokra terjednek ki, de a terület zártságát, bizonyos fajok esetén a zárt, fedett épületek biztosítását, az állati tetem(ek) megfelelő tárolását, kezelését is jelentik. Ebből is látszik, hogy a kármegelőzés nem csak eszközökbe való beruházással történhet, hanem egy kis odafigyeléssel is. Ha például az ellés a legelőn történik, gondoskodjunk állatainkról az ellést követően, a placentát ne hagyjuk a legelőn, mivel az a területre csábíthatja a ragadozókat (pl. róka, farkas, arany-sakál, kóbor kutyák).

Mégis, prevenció alatt általában valamilyen pénzügyi beruházást (pl. villanypásztor vagy őrkutya vásárlását) értünk. Ezen eszközök kombinálásával megfelelő módon megvédhetjük a haszonállat-állományunkat a ragadozókkal szemben. Az ragadozókkal és a vadvilággal kapcsolatos együttélés akkor lehetséges, ha a kármegelőzési eljárásokat megfelelően alkalmazzuk. Minden esetben helyi szinten kell dönteni ezekről az intézkedésekről, nincs általános recept, amely minden esetben megoldást jelent az esetleges problémákra. A villanypásztor (vagy elektromos háló) két-három nagyméretű őrkutyával, valamint nappali és éjjeli őrzéssel nullára tudja csökkenteni a védett és vadászható ragadozók kártételét. De azt is beláthatjuk, hogy ezek kombinált költsége könnyen meghaladhatja a ragadozók éves károkozásának összegét. Emiatt fontos szakember segítségét kérnünk, helyi megoldásokat keresni, és folyamatosan képezni magunkat a kármegelőzési megoldásokkal kapcsolatban. Ez a kiadvány is ebben kíván segítséget nyújtani.

A KIADVÁNY A HÁROM LEGGYAKRABBAN HASZNÁLT VÉDEKEZÉSI MÓDOT MUTATJA BE:

- Elektromos háló
- Vezetékes villanypásztorrendszer
- Nagytestű őrkutyák

ELEKTROMOS HÁLÓ

A kármegelőzések fizikai lehetőségei közül a leginkább mobil eszköz a legeltetett állatok esetén a tekercsen kapható elektromos háló. Hatékonysága a gyors telepítésében és egyszerű áthelyezhetőségében rejlik.

Az elektromos háló előnye a vezetékes villanypásztorral szemben, hogy a legelőterületek (legelőkertek) bekerítése gyorsan elvégezhető. Ezzel elkerülhető a fix villanypásztorrendszer kiépítése. A legelőkertek bizonyos részeit az alkalmazott technológiától és annak intenzitásától függően pihentetni szükséges, hogy a gyepek vegetációja megújulhasson. Ekkor jó választás lehet az elektromos háló. További előnye, hogy az éjszakai pihenőhelyre történő terelés esetén az állatcsoport koncentráltan történő lerekesztésére, körbekerítésére is alkalmas. Az állatlétszám és a legelőterület alakulásának függvényében a gazda bármikor könnyen megváltoztathatja a legelőkertek helyét vagy méretét az aktuális igények figyelembevételével.

MIRE FIGYELJÜNK, HA ELEKTROMOS HÁLÓ KIÉPÍTÉSÉT TERVEZZÜK?

- A teljesítményt ne csökkenjen 5000 V alá. A teljesítményt rendszeresen ellenőrizzük a feszültségmérővel.
- Gondoskodjunk a hatékony földelésről. Legalább három földelőszondára van szükség, legalább 1 méter mélyen a talajba szúrva.
- Gyommentesen kell tartani a kerítés vonalában a legelőt.
- A gyepek legfeljebb 10 cm magas legyen a kerítés vonalában. Ehhez jellemzően fűkaszálni szükséges.
- Törekedjünk a kerek vagy ovális formájú lekerítés kialakítására. Kerüljük a törések és sarkok (pl. négyzet, háromszög forma) kialakítását.
- Kövessük a domborzati viszonyokat, ne maradjanak „lyukak” a háló alatt, mert ezeken könnyedén bejuthatnak a ragadozók.
- Rendszeresen ellenőrizzük az akkumulátor töltöttségét. Ne hagyjuk töltöttség nélkül az akkumulátort. A ragadozók próbálkozhatnak a bejutással és egymástól is tanulnak. Így, ha bekaparnak az áramtalanított (lemerült akkumulátorral rendelkező) kerítés vagy háló alatt, akkor nem csak egyszer okozhatnak kárt, de a fajtársaiknak is „megtaníthatják” a bejutás módját. Ezt nevezzük szociális tanulásnak és a csoportosan élő kutyafélékre (pl. farkas, kóbor kutyák) jellemző jelenség.

Egy fajgazdag, változatos gyepek egészségesebb, jobb kondíciójú haszonállatokat tud fenntartani, de a felnövekvő lágyszárúakat rendszeresen (fű)kaszálni kell a villanypásztor legalsó szála alatt.

Az elektromos háló könnyen telepíthető és viszonylag olcsó megoldás. Ez a háló több száz juhok tart egy helyen Nógrád megyében.

VEZETÉKESKERÍTÉS- RENDSZER

A vezetékkel, huzallal kiépített villanypásztoros kármentesítési rendszerrel nagyobb távolságok, területek esetén javasolt kiépíteni. A gazdák többnyire kettő vagy három sorban alkalmaznak vezetékkel a rendszereiknél, és célként a legeltetett állatok legelőjén belül való tartását, nem pedig a ragadozók elleni védelmét részesítik előnyben. Ha ragadozók ellen is szeretnénk védekezni, akkor legalább 120 cm magas 5+1 soros villanypásztorrendszer telepítésére van szükség. A plusz egy sor, jelölő szalaggal ellátott ríktől a területen. A rémszín vagy zászlós szalagok (ún. „fladry”) használatával tovább csökkenthető a kártétel. A szél által folyamatosan fújó zászlókhoz a ragadozók egy idő után hozzászokhatnak, így érdemes a villanypásztorrendszer két szemközti oldalát zászlókkal ellátni. Ezt követően pedig néhány hetente cserélni az oldalakat. Néhány ragadozó (pl. farkas) esetén az újdonságtól való félelem (ún. neofóbia) igen erős, ezért, ha teheti, nem kísérletezik a zsákmányszerzéssel olyan területen, amely jól védett és ahol idegen tárgyat (pl. mozgó zászlókat) talál.

A legelőn tartott állatok ragadozók elleni védelmének kialakításakor nagyobb igénybevétellel kell számolni, ezáltal gyakoribbak a karbantartások és ez professzionális tervezést igényel. Ennek kivitelezése, tervezése, azaz az optimális és költséghatékony rendszer összeállítása a gazdák számára nagy feladat lehet, ezért is javasolt szakemberhez fordulni.

Az, hogy a villanypásztor helyben tartja az állatainkat még nem jelenti azt, hogy megelőzi a károkat. A lovak számára megfelelő lehet akár egy egysoros villanypásztor is, de ez a ragadozókat nem fogja távol tartani.

Az elektromos eszközökkel történő védekezésre komoly nemzetközi tapasztalatok gyűltek össze. A villanypásztor-adapter megfelelőségi követelményei például európai uniós szabványban vannak rögzítve. A haszonállat-védelmet biztosító, de emberre és állatra ártalmatlan villanypásztorokat az EN 60335-2-76 Európai szabvány 1999. 2. része szabályozza: „Elektromos kerítés energia ellátók speciális követelményei”.

Ezen komplex rendszerek, több sorban kiépített vezetékkel (akár kombinálva vadhálóval) eredményesen tudják biztosítani – szakszerű üzemeltetés mellett – a védelmet. A megfelelő működéshez folyamatosan biztosítani kell a kerítésben a feszültséget, ezért a feszültséget biztosító készülék (ún. villanypásztor-adapter) elektromos árammal történő ellátását mindig fent kell tartani, például az alsó szál alatt történő rendszeres fűkaszállással. Így elkerülhető az alsó vezetősál letefelése.

Ha már nem használunk egy vezetékkel (pl. előregedett vagy elszakadt), akkor azt távolítsuk el. Nem csak a haszonállatok akadhatnak bele, de vadászható vadfajoknak is gondot okozhat a területen felejtett vezeték. Ha viszont növelni szeretnénk a hatékonyságot, akkor használjunk több vezetősálat. A szomszédos országokban (pl. Szlovéniában, Szlovákiában és Romániában) sok helyen használnak magas (120 cm) 4-5-soros villanypásztorokat. Haszonállattartók számára ez bizonyult hatékony megoldásnak a ragadozók elleni védekezés kapcsán.

A háromsoros villanypásztor rendszer általában nem nyújt védelmet a ragadozó kártétel ellen, de bent tartja az állatot a legelőn. A felgázodott alsó szál miatt ez a rendszer nincs megfelelően karban tartva.

JÓ PÉLDA – A VADTECH-FARM KFT. ÉS A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG TAPASZTALATAI:

- Fix telepítésű villanypásztorok 2014 óta működnek megbízhatóan a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén.
- Több mint 26 km hosszan biztosítja a védelmet a ragadozó kártétel ellen.
- A készülékekre 3 év kiemelt garancia jár.
- A két szervezet közösen díjmentes, azonnali szaktanácsadást tud biztosítani a gazdáknak.
- Nógrád és Heves megyékben eddig 15 különféle rendszer kiépítésére került sor.
- Az eszközöket a támogatási szerződésben foglalt feltételek mellett térítésmentesen is lehet igényelni a nemzeti park igazgatóságtól, amely a kármegelőzési kérelmet egyedi esetről bírálja el.

A kerítésrendszert úgy kell telepíteni, hogy oszlopai minimum 120 cm-es magasságot érjenek el. A rendszer teljesítménye ne legyen kevesebb mint 5000 V. A kerítés alsó szála maximum 25-30 cm magasságban legyen a talajtól. Svájci vizsgálatok kimutatták, hogy az ennél magasabb alsó szál alatt már könnyedén bekúszhat vagy bekaparhat akár egy farkas méretű állat is. Ezen intézkedések és a környezeti adottságok figyelembevételével megfelelő biztonságot tudunk kiépíteni a ragadozók támadásaival szemben. Másfelől, ezt a védelmet tovább növelhetjük őrktutyákkal (ld. következő fejezet). A megfelelő (költség-hatékony) technológia és azok kombinációjának kiválasztásához érdemes szakember segítségét kérni.

Vannak olyan haszonállat fajok (vízibivaly, szarvasmarha) és fajták, amelyek pusztán nagy termetük, agresszivitásuk vagy csapatban történő védekezési képességeik miatt hatékonyabban védik magukat a ragadozókkal szemben. Agresszívabb, nagyobb testű haszonállatok nyájban vagy gulyában tartása szintén segítheti a kártételek megelőzését.

Az állattenyésztés története során a pásztorok és juhosgazdák életében mindig is elengedhetetlen társ volt a kutya. A kutyák a mai napig fontos szerepet töltenek be a munkában. A kisebb testű állatokat (pl. pumi, puli, mudi) jellemzően terelésre használják. A nagytestű őrkutyák (idegen szóval livestock guarding dog vagy LGD) fő feladata azonban az állatok védelme a ragadozókkal szemben. Hazánkban az őshonos fajták (kuvasz, komondor) mellett egyéb kutyákat (pl. közép ázsiai juhászkutya) is alkalmaznak nyájörzésre.

Az őrkutyák a nyájjal együtt nőnek fel és emiatt a nyájat saját „falkájuknak” tekintik, ösztönösen védelmezik azt. Az őrkutyák állatokhoz szoktatását már a bevésozási időszakban, azaz három hónapos korukig el kell kezdeni. Megfelelő emberi jelenlét segítségével a haszonállatokkal és az emberekkel egyaránt jól szocializálódnak.

Az őrkutyák idomítása már kőlyökkorban megkezdődik a nyáj vagy gulya mellett, melynek célja az, hogy a mai kor kihívásait (kerékpárosok, turisták, gombászok, autósok stb.) figyelembe véve hívásra azonnal odamenjenek a gazdájukhoz és legyenek pórázhoz szoktatva. A kutyák első két éve sorsdöntő a jellemük fejlődése szempontjából: ekkor fejlődnek ki azok a tulajdonságaik, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy betölthessék védelmező szerepüket a ragadozókkal szemben. Ezeket folyamatos gyakorlással lehet fejleszteni. A nem kívánt viselkedés rendszeres korrigálása az első lépés a nyájba való integráció felé. A kívánt viselkedést pedig dicsérettel és jutalomfalattal kell elismerni.

A két-három kuvasz és egy ötsoros villanypásztor együttes használata nullára csökkentheti a ragadozó általi kártételt.

A kutyákra jellemző, hogy a terület határait vizetükkel megjelölik. Ezek a szaganyagok pedig már messziről hirdetik a ragadozók számára, hogy nem számíthatnak könnyű prédára. Ez azt is jelenti, hogy tényleges ragadozó-kutya összecsapásra csak ritkán kerül sor. Ahhoz, hogy az őrkutyák falkaként viselkedjenek, a nyáj vagy gulya méretétől függően érdemes legalább 2-3 kutyát tartani, beszerezni. Fontos, hogy a haszonállatokat őrző kutyáknak kizárólag a bekerített legelőkön belül szabad mozogniuk.

A kutyák tartásának és állatorvosi ellátásának költségei a gazdát terhelik. Technológiaváltás esetén ezeket a költségeket érdemes átgondolni. Ha nincs kártétel és a ragadozók jelenléte sem erős a területen, akkor nem biztos, hogy költséges megoldásokba kell verni magunkat. A témáról bővebben a Kuvasz-Őr Nagyragadozó Védelmi Alapítvány honlapján olvashat (<https://kuvaszor.hu/>).

A juhok a farkasok által leggyakrabban zsákmányolt haszonállatok Európában. Ideális védelmük rémzsinórral (ún. „fladry”) ellátott villanypásztorral (vagy elektromos hálóval), zárható éjszakázóhelyek kialakításával, nagytestű őrkutyák nyájba integrálásával és rendszeres emberi jelenlét megteremtésével történik. Mérlegelni kell azonban, hogy mekkora és mennyire rendszeres a ragadozók vagy kóbor állatok által okozott kár, és mennyibe kerülne az ideális védelmi rendszer kiépítése.

VÉDEKEZÉS A GYAKORLATBAN

A villanypásztor nem csak egy eszköz, melyet használva állatainkat a legelőnkerten tartjuk, hanem alapvető fontosságú része lett a haszonállatot tartó gazdaságoknak. Megfelelő kiépítésével és üzemeltetésével pedig egyértelműen mérhető gazdasági haszna van.

Magyarországon az elmúlt 20 évben folyamatosan nőtt a villanypásztorral védett területek (pl. vadkár, haszonállatvédelem) nagysága.

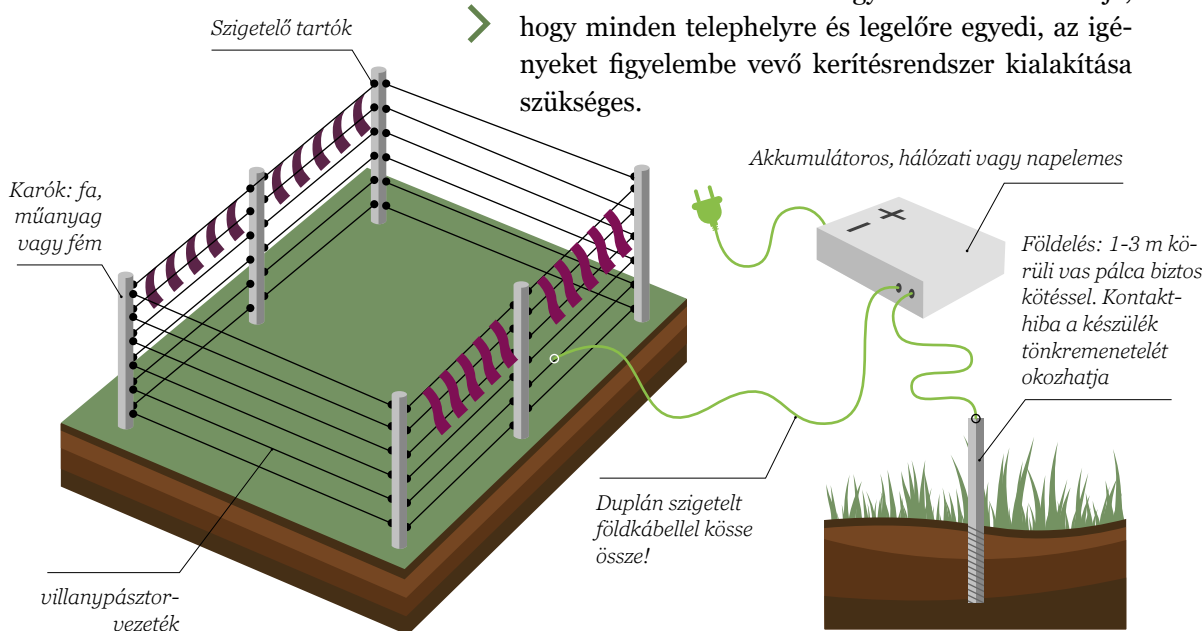
MIBŐL ÁLL EGY VILLANYPÁSZTORRENDSZER?

- adapter (9V/12V/230V)
- vezeték (fém huzal/speciális zsinór) és/vagy szalag
- oszlop (fa/fém/műanyag/üvegszál anyag)
- szigetelő (műanyag)
- egyéb kiegészítők (pl. rémzsinór, zászlók)

➤ Minden esetben javasoljuk szakember segítségét kérni, mivel az egyedi igények figyelembevételével a felhasználás optimális módjára tud szakszerű ajánlatot készíteni.

➤ Az eddigi tapasztalatok alapján, ahol szakember segítségével építik ki villanypásztorukat, ott igényre szabott rendszereket telepítenek és kevesebb az üzemeltetésből fakadó probléma.

➤ A kialakított rendszerek és a gyakorlat is azt mutatja, hogy minden telephelyre és legelőre egyedi, az igényeket figyelembe vevő kerítésrendszer kialakítása szükséges.

Példa egy ötsoros és rémzsinórral (fladry) ellátott villanypásztorrendszer működésére (grafika villanypasztorbolt.hu alapján)

MIT KELL FIGYELEMBE VENNI A TERVEZÉS SORÁN?

- az állatfajt
- a terület nagyságát
- a terület domborzati viszonyait
- a terület elhelyezkedését
- a terület (legelő) talaját
- a terület jogi állapotát
- az elérhető áramforrás jellegét
- a terület épületeit

A fenti adatok és a helyi sajátosságok figyelembevételével pontosan meghatározható a villanypásztoros karámrendszer eszköz- és anyagszükséglete, a szükséges erőforrások és a karám kivitelezésének költségei.

PÉLDA A JUHOK SZÁMÁRA RAGADOZÓ KÁRTÉTEL MEGELŐZÉSE MIATT LÉTREHOZOTT VILLANYPÁSZTOROS KARÁMRENDSZER TERVEZÉSÉRE.

Igény felmérés: „Juhtartóként két hektár területtel rendelkezem a hodály mellett. Ezt a legelőt szeretném bekeríteni, mert a szomszédos területen farkast láttak az erdőben. Farkas Ottó, állattartó”.

Ajánlat készítés: Az ajánlatot adó cég az igény megismerésével felméri a lehetőségeket. A kivitelező az alábbi szempontokat veszi figyelembe: az állatfaj, a terület nagysága, a terület elhelyezkedése, a területen lévő épület és áram hozzáférhetősége, valamint, hogy mi ellen szeretne védekezni a gazda. Az ajánlatot készítő cég előzetes kalkulációt végez, majd terepi körülmények között ezt pontosítja.

Ajánlat elfogadás: A gazda elfogadja az árajánlatot, megtörténik a megrendelés. A gazda csak az elvégzett munka után köteles megtéríteni a költségeket.

Kivitelezés: A terepbejárás és árajánlat elfogadása után a villanypásztor 2 héten belül telepíti a cég. A telepítés szaktanácsadással (pl. karbantartás módja) együtt történik.

Kivitelezés átvétele: A gazda, amennyiben elégedett az eredménnyel átveszi a telepített villanypásztorrendszert és megtéríti a költségeket a kivitelezőnek. A villanypásztorrendszer karbantartása inntől kezdve a gazda feladata. A nem megfelelően karbantartott villanypásztor nem nyújt védelmet a ragadozókártétel ellen.

Garancia: A gazda 3 éves garanciát élvez a villanypásztorrendszerére, valamint ingyenes szaktanácsadás ügyén bármikor keresheti a céget.

MILYEN VILLANYPÁSZTORRENDSZER JAVASOLT RAGADOZÓK ELLEN?

- Akácoszlopok (4 méteres oszloptávolság) javasolt 160 cm föld feletti résszel. Az oszlop kérgezett, föld alatti részét égetni kell és legalább 80 cm mélyen leásni.
- A sarokpontoknál H támasz használata.
- 50 méterenként támaszelemek alkalmazása.
- 5 sorban 120 cm magasságig javasolt vezeték/huzal kihúzása.
- Az alsó huzal 25-30 cm-re legyen a talajszinttől.
- Kapuk kialakításánál föld alatti vezeték.
- Villanypásztor készülék (minimum 8000 watt teljesítmény).
- Földelés (3 szonda, 1 méter mélyen).
- Több állatfaj esetén vezeték és vadháló kombinált használata a javasolt.

Kérjünk szakvéleményt és hallgassuk meg mások tapasztalatait. Lehet, hogy egy védekezési mód (háló, villanypásztor vagy őrktya), de az is lehet, hogy több módszer kombinált használata fogja meghozni a kívánt eredményt.

A haszonállatok biztonságban vannak a nagyragadozóktól?

Megfelelő biztonsági intézkedések (pl. 5 soros villanypásztor, nagytestű őrkutyás őrzés, zárt éjszakázóhely, emberi felügyelet, elektromos háló, rémzsinor vagy fladry) mellett igen.

Elejtenek a nagyragadozók felnőtt szarvasmarhákat vagy lovakat?

Előfordulhat, de ritkán. Minél több a szarvasmarha, és minél kevesebb az elérhető vad préda, annál nagyobb a veszély. Az állatok fajtájának és tartási körülményeinek szintén fontos szerepe van. Németországban megfigyeltek bizonyos prédaállatokra specializálódott egyedeket, amelyek borjút és felnőtt szarvasmarhát támadnak meg, ha módjuk van rá (kármegelezési eszközök hiányában, ld. fentebb).

Számíthatok rá, hogy az állataim nagy távolságokra menekülnek a ragadozók elől?

Igen, az egyedül legelő, nyájból kiszakadt juhok gyakran több kilométerre is elszakadhatnak a csapattól. A nyájtól leszakadó állatok vagy állatcsoportok nagy területen szóródhatnak szét, ha sikeresen elmenekülnek a támadás elől. Ezt követően megpróbálnak visszatérni a nyájhoz, de az elkóborolt egyedeket a gazdának is aktívan keresnie kell.

A ragadozók által kiváltott stressz vezethet vetéléshez juhok, kecskék, marhák vagy lovak esetén?

Igen, a farkas (vagy kutya, aranysakál) támadása elegendő stresszt okozhat ahhoz, hogy elvetéljenek az állatok.

Megfertőzhetik-e a ragadozók valamilyen betegséggel a haszonállatokat?

Bár a farkasok és kóborkutyák terjeszthetnek veszettséget, a veszettség által sújtott országokban a rókák (és a nyestkutyák) az elsődleges hordozók. A legelő haszonállatokat érintő egyéb kórokozókat (szalmonella, álveszettség vagy Aujeszky-kór) jellemzően nem terjesztik a farkasokhoz, rókákhoz, kutyákhoz vagy macskákhoz hasonló húsevők a haszonállatokra.

A legelőn hagyhatom éjszakára a legelő állatokat?

Igen, de kizárólag megfelelő védelem esetén.

Veszélyben vannak a legelőkön de legelő állatok?

Veszélyben lehetnek, elsősorban rossz látási viszonyok, például köd vagy zivatar esetén. Késő délután (szürkületkor) is nagyobb a támadás esélye.

Tarthatók-e a borjak szabadtéren ún. borjúházakban (iglukban)?

Az iglukban (borjúházakban vagy Steinmann-ketrecekben), kültéri környezetben történő borjúnevelés egyik előnye, hogy még ellenállóbbak lesznek a borjak a betegségekkel szemben. Tulajdonképpen hozzászoknak a későbbi környezetükhöz.

A borjaknak kialakított igluk hordozható, nyílt kifutóval ellátott, napsütéstől is óvó kis „esőbeálló”. Még nem került sor annak vizsgálatára, hogy a ragadozók támadása esetén megfelelő védelmet nyújtanak-e. Egyes hazai megfigyelések azonban azt támasztják alá, hogy például a kóbor kutyák kifejezetten az iglukat keresik fel a szarvasmarha-telepeken. Az igluban található borjú pedig védtelen a támadásukkal szemben. Az iglut és a kifutót ezért el kell zárni a ragadozók elől, és villanypásztorral körbe kell keríteni.

Mit tegyek, ha farkassal vagy más nagyragadozóval találkozom az istállóban vagy az ólban (zárt téren)?

Ha ez történik, hátráljon és engedje elmenekülni az állatot. Ne zavarja, és ne lépjen fel támadóan a ragadozó ellen, mert ez agressziót válthat ki belőle. Az esetet jelentse a területileg illetékes nemzeti park igazgatóságnak, akik terepi szakemberek segítségével megvizsgálják a helyszínt (pl. hol juthatott be a ragadozó, mit lehetne másképp csinálni).

Számíthatok a veszteségeim megtérítésére, ha az állatok a pánik következtében megsérülnek, például nekiszaladnak a kerítésnek?

A kártérítés kifizetéséhez bizonyíték szükséges, bizonyos esetekben a tetemet szakértőnek kell megvizsgálnia. Az előírások és kezelési tervek Európa-szerte változnak, és az egyes országok saját kárigény-bejelentési eljárásokat határoznak meg. Bizonyos államokban a folyamat meglehetősen hosszú lehet, illetve nem minden ok és okozat került meghatározásra.

Hazánkban az állam a kártérítés helyett a kármegelezést támogatja. A helyileg illetékes nemzeti parkokhoz is lehet fordulni villanypásztorral vagy nagytestű őrkutyát (pl. Kuvasz-Őr

Alapítvány) kérvényezni, akik a lehetőségeikhez mérten szaktanácsadással, de akár magával az eszközzel is elláthatják a gazdákat.

Az őrkutyák (nagytestű pásztorkutyák) segíhetnek megvédeni a haszonállatokat a nagyragadozók támadásaitól?

Igen. Az őrkutyák magukban is, de leghatékonyabban egyéb védekezési eszközök kombinálásával alkalmasak a haszonállatok ragadozóktól való megvédésére. Hazai esetek is bizonyítják már a kutyák hatékonyságát. Komlósán például a 2017 – 2018 telén a Kuvasz-Őr Alapítvány két kutyájának jelenléte és a 120 cm magas négy soros villanypásztor elegendő viszatartó erőnek bizonyult a farkassal szemben, ami a hóban hagyott nyomok alapján rövid „látogatást” tett a nyáj körül, majd visszatért az erdőbe.

Ki viseli a haszonállatokra vigyázó kutyák megvásárlásának, tartásának, gondozásának és biztosításának költségeit?

Egyes országokban a kormányzat vagy a természetvédelmi csoportok (pl. Kuvasz-Őr Alapítvány) támogatást nyújtanak a haszonállatokra vigyázó kutyák megvásárlásához. A kutyák gondozásával és biztosításával járó költségek azonban a gazdát terhelik. A kutyák használata jellemzően csak akkor gazdaságos, ha nagyobb nyájak őrzésére használjuk őket.

Használhatóak-e az őrkutyák nagy turistaforgalmú területeken?

Igen. A nyájőrző juhász kutyák villanypásztorral körbekerített legelőkön alkalmasak a nyáj megőrzésére nagy turistaforgalmú területeken is, de a szabadon mozgó kutyák jelenlétéről tájékoztató táblát kell kihelyezni a villanypásztor mentén, lehetőség szerint több ponton is. A táblákon tüntessük fel a találkozásokor követendő szabályokat, illetve, hogy a villanypásztorral védett területre mindenki csak saját felelősségre mehet be. Ha rendszeres a villanypásztorral bekerített területen átmenő turista forgalom, a kutyákat nappal kennelben kell tartani, vagy állandó emberi jelenlét szükséges a kutyák visszahívására.

A haszonállatokra vigyázó kutyákon kívül más nem használható a legelő haszonállatok ragadozótámadás elleni megvédésére?

A nyájőrző kutyákon kívül világviszonylatban ismertek olyan módszerek, amikor agresszívebb állatfajokkal is őriznek nyájakat, például szamárral, alpakával vagy lámával. A leghatékonyabb védekezési stratégia, ha a különböző védekezési lehetőségeket kombináljuk (pl. villanypásztor és őrkutya).

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Cím: 3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.

Tel: +36 48 506 000

E-mail: info.anp@t-online.hu

BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Cím: 3304 Eger, Sánc u. 6.

Tel: +36 36 411 581

Természetvédelmi ügyeleti telefonszám:

+36 30 861 3808 (szabadnapokon
és munkaszüneti napokon 8.00 és 19.00 között)

E-mail: titkarsag@bnpi.hu

DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Cím: 1121 Budapest, Költő u. 21.

Tel: +36 1 391 4610

E-mail: dinpi@dinpi.hu

WWF MAGYARORSZÁG ALAPÍTVÁNY

Cím: 1141 Budapest, Álmos vezér útja 69/A

Tel: +36 1 214 5554

E-mail: panda@wwf.hu

VADTECH-FARM KFT.

Cím: 3356 Kompolt, Deák Ferenc utca 19.

Tel: +36 30 466 5665

E-mail: vadtechfarm@gmail.com

KUVASZ-ÓR NAGYRAGADOZÓVÉDELMI ALAPÍTVÁNY

Tel: +36 30 868 0611

E-mail: kuvaszor@gmail.com

